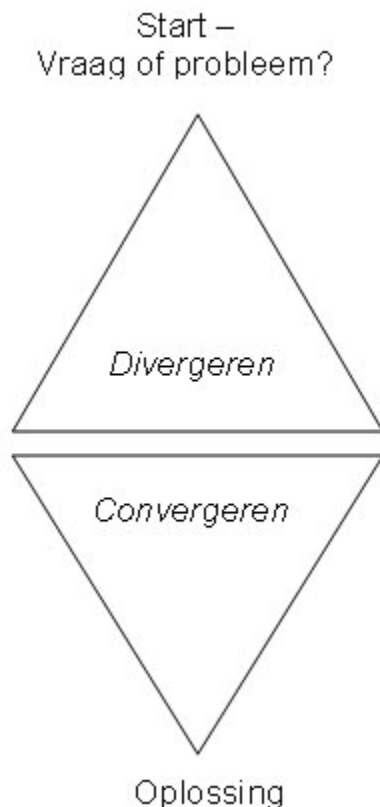

IDEESELECTIE NA DE BRAINSTORM

Het meest bekende deel van brainstormen is het out-of-the-box denken, weg van gebaande paden zoekend naar nieuwe mogelijkheden: het zogenaamde divergeren. Maar brainstormen kent een tweede belangrijke werkvorm, waarbij je uit die veelvoud aan ideeën de beste filtert: convergeren. Dat staat centraal in dit artikel.

- ▶ **Auteur:** Annet Goltstein
- ▶ **Trefwoorden:** creativiteit, brainstormen, ideeselectie, divergeren, convergeren, COCD-box®, PPZO-methode
- ▶ **Publicatiedatum:** 22-01-2008

Het eerste deel van brainstormen is eigenlijk uitwaaiëren in mogelijke oplossingen. Het resultaat van een geslaagde brainstorm is dan ook meestal een veelheid aan ideeën. Bij het eerste deel van de brainstorm, het zoeken naar ideeën en oplossingen, is het noodzakelijk geen oordeel te hebben. Een goede brainstorm kent vervolgens een tweede deel, het zogenaamde convergeren. Uit de vele ideeën trechter je de beste. Bij dit kiezen van ideeën moet er juist wel geoordeeld worden. Maar pas er voor op van convergeren puur een beoordelingsfase te maken. Het gaat er om dat ideeën ook verkend, verdiept, gecombineerd en geconcretiseerd worden. Pas daarna kan er goed gekozen worden.

Het convergeren oftewel het 'trechteren' van de mogelijke oplossingen uit de brainstorm pak je aan in vier stappen:

1. Formuleren en selecteren van criteria (voorafgaand aan de brainstorm);
2. Selecteren van ideeën (uit heel veel ideeën de meest potentievolle kiezen);
3. Evalueren van ideeën (ideeën onderling vergelijken ten aanzien van de criteria);
4. Versterken en uitbouwen van ideeën (een goed idee nog beter maken).

1. Formuleren en selecteren van criteria

Om een idee te kunnen beoordelen is het nodig dat er criteria zijn. Het werkt het beste als de criteria benoemd worden voordat de brainstorm start. Doorgaans gebeurt dit door de probleemeigenaar. Dit is degene die de oplossingen nodig heeft en deze ook kan implementeren. Tijdens de brainstorm zijn de criteria minder van belang, maar in de convergentiefase komen ze weer terug.

Beschrijf de criteria altijd zo specifiek en concreet mogelijk. De criteria kunnen onder andere betrekking hebben op;

- ▶ kosten
- ▶ (doorloop)tijd
- ▶ locatie
- ▶ doelgroep
- ▶ acceptatie/weerstand
- ▶ hulpbronnen.

Laat de probleemeigenaar eerst een uitgebreide lijst van criteria maken. Zie dit als een kleine brainstorm over de selectiecriteria. Pas wanneer alle criteria geformuleerd zijn waardeert de probleemeigenaar de criteria met omschrijvingen als 'zeer belangrijk', 'belangrijk', 'minder belangrijk'.

2. Selecteren van ideeën

Het selecteren van ideeën uit de brainstorm kan met verschillende methodieken. Wanneer er heel veel ruwe ideeën uit de brainstorm zijn gekomen, is het nodig een paar verschillende methodieken achter elkaar te gebruiken.

Als er veel ideeën zijn, is een voorselectie nodig. Dat kan met het zogenaamde stickeren. Elke deelnemer krijgt bijvoorbeeld acht stickertjes en plakt die bij de ideeën die zijn voorkeur hebben. Het risico van deze manier van ideeselectie is dat pragmatisme de boventoon gaat voeren. Daardoor verdwijnen alle wilde, ongewone en creatieve ideeën in de prullenbak. Alleen de haalbare en gewone ideeën blijven over en daarmee is het effect van de brainstorm teniet gedaan.

Om te voorkomen dat de ongewone, wilde ideeën verdwijnen heeft het Centrum voor de Ontwikkeling van het Creatief Denken (zie www.cocd.org) de COCD-box® ontwikkeld. Deze methode ordent de ideeën naar drie categorieën:

- ▶ Blauw idee: gemakkelijk uit te voeren, weinig risico's, hoge aanvaardbaarheid;
- ▶ Rood idee: doorbraakidee, uitvoerbaar, innovatief, opwindend.
- ▶ Geel idee: idee voor de toekomst, droom, uitdaging, heel ongewoon.

Het werkt als volgt: alle brainstormdeelnemers krijgen per kleur acht kleine stickers. Zij plakken de blauwe, rode en gele stickers bij de ideeën die hen het meest aanspreken. Door de aandacht voor deze methode blijven de ongewone ideeën behouden: die hebben een geel stickertje gekregen. Het resultaat is een voorselectie van ideeën waarbij er aandacht is voor realisatie én innovatie.

Teken vervolgens onderstaande matrix (de COCD-box®) op een groot vel papier en zet de hoogst gewaardeerde ideeën bij hun dominante kleur.

Ondoenbare, niet realiseer-bare ideeën		Gele ideeën
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ toekomstideeën ▶ dromen, uitdagingen ▶ stimulans ▶ rode ideeën voor morgen
Doenbare, realiseerbare ideeën	Blauwe ideeën	Rode ideeën
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ gemakkelijk uit te voeren ▶ weinig risico's ▶ hogere aanvaardbaarheid ▶ (vroegere) voorbeelden aanwezig 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ innovatieve ideeën ▶ doorbraak ▶ opwindende ideeën ▶ is implementeerbaar ▶ innovatieve ideeën
	Bekende ideeën	Nieuwe ideeën

3. Evalueren van ideeën

Als je met de COCD-box® hebt gewerkt zijn er meestal tien tot twintig favoriete ideeën over. Met de methode van de evaluatiematrix kun je deze verder evalueren. Maak een matrix met op de horizontale rijen de ideeën en op de verticale kolommen de (belangrijkste) criteria. Vul voor elk idee in, in welke mate het aan de gestelde criteria voldoet. Heel belangrijke criteria kunnen dubbel meegewogen worden.

Gebruik een waarderingsschaal die past bij het vraagstuk en/of bij de deelnemers. Kies voor rapportcijfers, letterwaardering (A,B,C,D) of een meer intuïtieve vorm (++, +, ±, -, --) Werk de matrix kolom voor kolom door en ontdek welk idee het sterkst scoort.

	 criterium 1	 criterium 2	 criterium 3	 criterium 4	 criterium 5
--	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Idee 3					
Idee 4					
Idee 5					
Idee 6					
Idee 7					
Idee 8					
Idee 9					
Idee 10					

4. Versterken en uitbouwen van ideeën

Nadat je de beste ideeën naar boven hebt gehaald met de evaluatiematrix, kun je deze ideeën nog verder versterken met de PPZO-methode (Positief, Potentie, Zorg, Ombuigen). Deze methode gebruik je in de laatste slag, als er nog een paar goede ideeën over zijn. PPZO helpt om een goed idee te analyseren en nog beter te maken. Het is handig om dit te gebruiken voordat je een idee gaat presenteren aan anderen.

Voor elk idee doorloop je dan de volgende stappen;

1. Positief: Beschrijf waarom het een goed idee is. Wat is er positief aan en op welke manier is het origineel en innovatief?
2. Potentie: Beschrijf wat er met dit idee bereikt kan worden. Welke spin-off kan het hebben? Wat kan er in de toekomst tot stand komen?
3. Zorg: Beschrijf wat de nadelen zijn aan het idee. Welke aspecten van het idee baren zorgen? Wat kan er fout gaan?
4. Ombuigen: Bedenk op welke manier elk genoemd nadeel omgebogen kan worden. Wat zijn de voordelen van dat nadeel? Hoe kunnen de nadelen en de risico's zo klein mogelijk worden?

Tip: Maak een PPZO-formulier en vul dit voor elk idee apart in. Dat kan er zo uitzien:

	Een korte omschrijving van het idee:
Positief	
Potentie	
Zorg	
Ombuigen	

Door de voorselectie via de COCD-box® en de evaluatie waarbij de ideeën zijn afgezet tegen de beoordelingscriteria, is de veelvoud aan ideeën teruggebracht tot maximaal een handvol. Nu kan de probleemhouder of opdrachtgever beslissen welke ideeën de beste oplossing geven voor het vraagstuk.